

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕС-СТРУКТУР: СУТНІСТЬ, ТЛУМАЧЕННЯ, ТЕОРІЇ ТА ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

©2020 КОВТУНЕНКО К. В., КОЦАГА А. О.

УДК 005.591.6:334.72
JEL: O30; L20

Ковтуненко К. В., Коцага А. О. Інноваційний розвиток бізнес-структур: сутність, тлумачення, теорії та підходи до визначення

Інноваційний розвиток у сучасному світі є одним із найважливіших аспектів для забезпечення прибутковості та конкурентоспроможності бізнес-структур. Метою даної статті є вивчення теоретичних засад інноваційного розвитку бізнес-структур на основі аналізу наукових підходів і теорій інноватики. Результатом статті є виділення основних дефініцій при визначенні сутнісного розуміння «інноваційного розвитку підприємства»: інноваційний розвиток підприємств розглядається як: пошук новизни, розробки та впровадження нових товарів і послуг; сукупність відносин, що виникають у ході цілеспрямованого підвищення економічної ефективності, конкурентоспроможності, прибутковості; методи та способи задоволення потреб споживачів; реалізація інноваційного потенціалу; спосіб економічного зростання, функціонування та шлях вдосконалення підприємств; загальний розвиток як самих підприємств, так і економіки в цілому; результат науково-технологічного прогресу; процес розвитку інноваційної діяльності підприємств і системи чинників, що на них впливають. У результаті ретроспективного аналізу було виділено 9 наукових підходів і теорій щодо базових положень процесу інноваційного розвитку на підприємстві. Було визначено, що на інноваційний розвиток підприємств впливають: зовнішні та внутрішні фактори, у тому числі впровадження нових розробок/ідей/технологій/продуктів; стан і конкурентоспроможність підприємства, що проводить інноваційну діяльність; державні системи регулювання; вибір пріоритетних напрямків та способів впровадження інновацій; розподіл інноваційного потенціалу; капітальне інвестування в інноваційну діяльність бізнес-структур тощо.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток бізнес-структур, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, управління.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-43-55>

Табл.: 2. **Бібл.:** 42.

Ковтуненко Ксенія Валеріївна – доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри менеджменту зовнішньої економічної та інноваційної діяльності, Інститут бізнесу, економіки та інформаційних технологій Одеського національного політехнічного університету (просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: k.v.kovtunenکو@nzeid.in

Коцага Анастасія Олексіївна – магістрант, Інститут бізнесу, економіки та інформаційних технологій Одеського національного політехнічного університету (просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: nastyona.kotsaga@ukr.net

УДК 005.591.6:334.72
JEL: O30; L20

Ковтуненко К. В., Коцага А. А. Инновационное развитие бизнес-структур: сущность, толкование, теории и подходы к определению

Инновационное развитие в современном мире является одним из важнейших аспектов обеспечения прибыльности и конкурентоспособности бизнес-структур. Целью данной статьи является изучение теоретических основ инновационного развития бизнес-структур на основе анализа научных подходов и теорий инноватики. Результатом статьи является выделение основных дефиниций при определении сущностного понимания «инновационного развития предприятия»: инновационное развитие предприятий рассматривается как: поиск новизны, разработки и внедрения новых товаров и услуг; совокупность отношений, возникающих в ходе целенаправленного повышения экономической эффективности, конкурентоспособности, прибыльности; методы и способы удовлетворения потребностей потребителей; реализация инновационного потенциала; способ экономического роста, функционирования и пути совершенствования предприятий; общее развитие как самих предприятий, так и экономики в целом; результат научно-технологического прогресса; процесс развития инновационной деятельности предприятий и системы факторов, влияющих на них. В результате ретроспективного анализа было выделено 9 научных подходов и теорий относительно базовых положений процесса инновационного развития на предприятии. Было определено, что на инновационное развитие предприятий влияют: внешние и внутренние факторы, в том числе внедрение новых разработок/идей/технологий/продуктов; состояние и конкурентоспособность предприятия, проводящего инновационную деятельность; государственные системы регулирования; выбор приоритетных направлений и способов внедрения инноваций; распределение инновационного потенциала; капитальное инвестирование в инновационную деятельность бизнес-структур и т. п.

Ключевые слова: инновация, инновационное развитие бизнес-структур, инновационная деятельность, инновационный потенциал, управление.

Табл.: 2. **Библ.:** 42.

Ковтуненко Ксения Валерьевна – доктор экономических наук, доцент, заведующая кафедрой менеджмента внешней экономической и инновационной деятельности, Институт бизнеса, экономики и информационных технологий Одесского национального политехнического университета Одесского национального политехнического университета (просп. Шевченко, 1, Одесса, 65044, Украина)

E-mail: k.v.kovtunenکو@nzeid.in

Коцага Анастасия Алексеевна – магістрант, Інститут бізнесу, економіки та інформаційних технологій Одеського національного політехнічного університету (просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: nastyona.kotsaga@ukr.net

UDC 005.591.6:334.72
JEL: O30; L20

Kovtunenکو K. V., Kotsaga A. O. The Innovative Development of Business Structures: Essence, Interpretation, Theories and Approaches to Defining

The innovative development in today's world is one of the most important aspects of ensuring the profitability and competitiveness of business structures. The article is aimed at studying the theoretical foundations of innovative development of business structures upon analysis of scientific approaches and innovation theories. The result of the article is the allocation of the main definitions when determining the essential understanding of «innovative development of enter-

prise: innovative development of enterprises is considered as: search for novelty, development and introduction of new products and services; an aggregate of relationships that arise from the purposeful improvement of economic efficiency, competitiveness, profitability; methods and ways to meet the needs of consumers; materializing the innovation potential; means of economic growth, operation and ways of improvement of enterprises; overall development of both the enterprises themselves and the economy as a whole; result of scientific and technological progress; process of developing the innovation activities of enterprises and the system of influencing factors. As a result of the retro-perspective analysis, 9 scientific approaches and theories regarding the basic provisions of the innovative development process in the enterprise are allocated. It is defined that the innovative development of enterprises is influenced by: external and internal factors, including the introduction of new developments/ideas/technologies/products; status and competitiveness of an enterprise with innovative activity; government regulatory systems; choosing priorities and ways to implement innovations; distribution of innovation potential; capital investment in innovation activity of business structures, etc.

Keywords: innovation, innovative development of business structures, innovation activity, innovation potential, management.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 42.

Kovtunenka Kseniia V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Management of Foreign Economic and Innovation Activity, Institute of Business, Economics and Information Technology of the Odesa National Polytechnic University (1 Shevchenka Ave., Odesa, 65044, Ukraine)

E-mail: k.v.kovtunenka@mzeid.in

Kotsaha Anastasiia O. – Graduate Student, Institute of Business, Economics and Information Technology of the Odesa National Polytechnic University (pr. Shevchenka, 1, Odesa, 65044, Ukraine)

E-mail: nastiyona.kotsaha@ukr.net

Роль інновацій у сучасних умовах має тенденцію до збільшення, що є передумовою активізації інноваційної діяльності бізнес-структур методами підвищення ефективності виробництва, розробки ефективної маркетингової політики, збільшення інноваційного потенціалу підприємств, здійснення перспективних науково-дослідних розробок і реалізації інноваційних програм. Для виживання та розвитку в сучасному глобальному конкурентному середовищі нині бізнес-структурам необхідно забезпечувати інноваційний розвиток. Шляхом швидкого адаптування до вимог зовнішнього середовища, тобто забезпечення інноваційного розвитку, бізнес-структури можуть залишатися конкурентоспроможними та займати гідне місце на вітчизняному та світовому ринках.

Аспектам інноваційного розвитку присвячено багато наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема в них досліджуються та обґрунтовуються загальнотеоретичні засади інноваційного розвитку; виділяються напрями, чинники, стратегії та методи забезпечення інноваційного розвитку; визначається його вплив на процеси, пов'язані з розвитком як окремих підприємств, галузей, міст, регіонів, так і держави в цілому. Результати досліджень інноваційної діяльності бізнес-структур і питань, що стосуються проблематики управління їх інноваційним розвитком, висвітлювалися в наукових публікаціях українських науковців: В. Солодкого, О. Мороз, А. Кібіткіна, М. Чечуріна, І. Яненкової, Горбач Л., Кобук А., Я. Вишнякова, В. Онікієнко, М. Рогози, К. Вергала, С. Ковальчука, В. Стадник, М. Йохни, О. Прокопенко, Л. Малюти, Д. Крамського, Ю. Бажали, Л. Федулової, Б. Савчука, М. Крупки, Г. Козаченко, С. Іляшенка, Ю. Шипуліна, О. Адаменко, В. Гриньової, В. Власенко, І. Левицької, О. Амоші, В. Гейця, П. Єгорова, О. Шакури, Н. Заглуміни, І. Борисової, І. Підкамінного, В. Ціпуринди, С. Полякова, І. Степнова, Ю. Погорелова, М. Кошлатої, Т. Пілявоз, Л. Сай, Г. Волобуєва, Н. Краснокутської, О. Лапко та інших. Серед зарубіжних учених дослідженню управління

інноваційним розвитком бізнес-структур присвятили свої роботи вчені: М. Касс, Х. Гумба, К. Найт, В. Томпсон, П. Друкер, М. Портер, Б. Санто, Б. Аншин, І. Тукель, Й. Шумпетер, Б. Твісс, А. Кузьмін, Б. Мільнер, П. Завлін, М. Кондратьєв, В. Мединський, С. Валдайцев, М. Денисенко, Т. Федосєєва, О. Сумін та ін.

Однак, незважаючи на велику кількість наукових робіт, де визначено основні засади, передумови, характеристики, види, ще не сформувався єдиного чіткого визначення поняття «інноваційний розвиток» (його все більше ототожнюють з поняттям «розвиток», і багато вчених з цим не згодні, а також відсутня узагальнююча теорія інноваційного розвитку); існують розбіжності з низки методологічних питань і визначення основних категорій, що стосуються проблематики управління інноваційним розвитком бізнес-структур; чітко не визначено передумови інноваційного розвитку бізнес-структур, можливими причинами чого стали різноманіття факторів, що впливають на підприємства в різних галузях або країнах, невідповідність ринкових умов досліджуваних підприємств, а це впливає на класифікацію інноваційного розвитку бізнес-структур. Отже, дане питання потребує подальшого дослідження.

Метою даної статті є вивчення теоретичних засад інноваційного розвитку бізнес-структур на основі аналізу наукових підходів теорій інноватики.

Для реалізації поставленої мети було вирішено кілька завдань: розкрито економічну сутність поняття «інноваційний розвиток»; визначено дефініції та виділено основні підходи до визначення поняття «інноваційний розвиток»; сформоване авторське визначення поняття «інноваційний розвиток»; проведено ретроспективний аналіз наукових підходів та теорій щодо базових положень процесу інноваційного розвитку.

У статті було використано такі методи і прийоми наукового пізнання: методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, теоретичного та логічного узагальнення та класифікаційно-аналітичний метод, формалізації та порівняння.

Перш ніж перейти до аналізу поняття «інноваційний розвиток», необхідно визначити, чи коректно ототожнювати поняття «інноваційний розвиток бізнес-структур» з поняттям «інноваційний розвиток підприємств» методом аналізу визначень науковими дослідниками понять «бізнес-структура» і «підприємство». Згідно з досліджуваною літературою [1–4] бізнес-структура – це установа (організація, фірма), діяльність якого здійснюється у сфері бізнесу. Наприклад, це може бути торгова фірма, виробниче підприємство, акціонерне товариство, рекламне або інформаційне агентство, комерційний навчальний заклад, біржа, холдингова компанія, товариство, контора, бюро, банк. Під «бізнесом»

розуміється діяльність, спрямована на систематичне отримання прибутку [1–4]. Існує узагальнене визначення поняття «підприємство»: це самостійний суб'єкт господарювання, який має права юридичної особи та здійснює свою діяльність (виробничу, комерційну, науково-дослідну) з метою одержання прибутку [5; 6]. Таким чином, підприємство є складовою бізнес-структури, наразі визначення «інноваційний розвиток підприємства» буде доцільним і характерним для бізнес-структур.

З метою уточнення економічної сутності поняття «інноваційний розвиток підприємства» доцільно провести аналіз наявних його дефініцій, а також розглянути підходи до сутності його поняття (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння дефініцій та аналіз підходів до визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства» вітчизняними та зарубіжними науковцями

Автор(-и), джерело	Визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства»	Відмінні характеристики дефініції
1	2	3
А. Кібіткін, М. Чечуріна [7]	Розгортання інноваційного процесу впровадження нововведень (найчастіше технічного, технологічного) характеру.	Процес упровадження нововведень
С. Ілляшенко [8]	Процес господарювання, що спирається на безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в мінливих умовах зовнішнього середовища в рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності та який пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту	Процес господарювання; реалізація потенціалу; модифікація діяльності
О. Мороз [9]	Процес пошуку та створення нової продукції та процесів на основі використання сукупності всіх наявних засобів і можливостей підприємства, що веде до якісних змін (підвищення конкурентоспроможності, збільшення стійкості в мінливих зовнішніх умовах, формування нових ринків збуту)	Пошук і створення нової продукції та процесів; якісні зміни
Т. Пілявоз [10]	Процес цілеспрямованого, послідовного руху підприємства до збалансованого інноваційного стану під впливом синергетичної дії зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначають стійкість організаційно-функціональної системи підприємства в умовах ринкової економіки, який характеризується результатом якості, досягнутим залежно від інтенсивності та швидкості інноваційних процесів на підприємстві	Цілеспрямований, послідовний рух до збалансованого інноваційного стану; результат якості, що залежить від інтенсивності та швидкості інноваційних процесів
П. Єгоров, О. Шакура [11]	Процес збалансованого вдосконалювання різних сфер діяльності суб'єктів господарювання на основі впровадження науково-технічних, організаційно-комунікаційних і фінансово-економічних інновацій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності, ділової активності, забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання	Процес збалансованого вдосконалювання
М. Кошлата [12]	Процес функціонування підприємства, який зорієнтований на використання різних форм інновацій у виробничій, збутовій та комерційній діяльності задля підвищення прибутковості та конкурентоспроможності	Процес функціонування підприємства; використання інновацій для прибутку

1	2	3
Х. Гумба [13]	Не тільки основний інноваційний процес, але і розвиток системи факторів та умов, необхідних для його здійснення, тобто інноваційного потенціалу	Інноваційний процес; інноваційний потенціал
В. Стадник, М. Йохна [23]	Спосіб економічного зростання, оснований на постійних і систематичних нововведеннях, спрямованих на суттєве поліпшення всіх аспектів діяльності господарської системи, періодичному перегрупуванні сил, обумовленому логікою НТП, цілями та завданнями розвитку системи, можливістю використання певних ресурсних чинників для створення інноваційних товарів і формування конкурентних переваг	Спосіб економічного зростання на нововведеннях; створення інноваційних товарів і конкурентних переваг
М. Касс [14]	1) Складний і довготривалий процес інноваційних перетворень на підприємстві, що включає набір цілей, заходів, які плануються, систему мотивації та способи фінансування; 2) закономірно та послідовно здійснюваний процес конкретних заходів щодо проведення наукових досліджень і розробок, створення новинок та освоєння їх у виробництві з метою отримання нової або покращеної продукції, нової або вдосконаленої технології виробництва; 3) організація інноваційної діяльності як безперервного процесу, спрямованого на досягнення заданого економічного та інноваційного зростання підприємства; 4) ланцюг реалізованих нововведень, який пов'язаний з трансформацією наукових знань, ідей, відкриттів та існуючих технологій у нові або вдосконалені продукти, а також у ході реалізації якого формується модель розвитку, перетворення та використання громадських, природних і економічних ресурсів	Інноваційні перетворення; процес проведення наукових досліджень і розробок, створення новинок та освоєння їх у виробництві; формування моделі розвитку
Г. Волобуєв [15]	Передбачає собою розробку й освоєння продуктових і технологічних інновацій, а також цілеспрямований пошук і розвиток специфічних компетенцій на основі формування сприйнятливості підприємства до інноваційних змін за рахунок реалізації різних видів інновацій	Розробка й освоєння продуктових і технологічних інновацій; цілеспрямований пошук і розвиток інновацій
С. Поляков, І. Степнов [16], І. Федулова [17], Ю. Погорелов [18]	Такий розвиток підприємства, де джерелом розвитку є інновації	Розвиток за рахунок інновацій
І. Підкамінний, В. Ціпуринда [19]	Шлях, який базується на поглибленні поєднання цілей підприємства, його підсистем, цілей кожної особистості, яка працює в колективі, вдосконаленні її діяльності, вдосконаленні бізнес-процесів для досягнення загальних стратегічних цілей	Поглиблення поєднання цілей підприємства та кожного його працівника; удосконалення діяльності та бізнес-процесів
І. Борисова [20]	Створення на фондовому ринку привабливості з точки зору дохідності інвестиційного ризику, тобто підвищення вартості бізнесу шляхом управління інноваціями.	Дохідність інвестиційного ризику; вартість бізнесу
Н. Заглуміна [21]	Сукупність відносин, що виникають у ході цілеспрямованого підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності організації на основі інновацій	Сукупність відносин; підвищення ефективності та конкурентоспроможності через інновації

1	2	3
О. Адаменко [22]	1) Діяльність підприємства, що спирається на постійний пошук нових методів та засобів задоволення споживачьких потреб і підвищення ефективності господарювання; 2) розвиток, що передбачає розширення меж інноваційної діяльності та впровадження інновацій у всі сфери діяльності підприємства	Нові методи та засоби задоволення потреб споживачів, підвищення ефективності; впровадження інновацій у різні сфери діяльності
С. Ковальчук [24]	Безперервний процес, під час якого відбувається безупинний пошук і створення нових технологій, матеріалів, інших видів ресурсів, їх подальше використання в діяльності господарюючого суб'єкта задля формування, виявлення та забезпечення максимального задоволення потреб і запитів споживачів найбільш ефективним способом і створення конкурентних переваг у мінливому зовнішньому середовищі	Безперервний процес; пошук і створення нових технологій, матеріалів, ресурсів
М. Рогоза, К. Вергал [25]	Здатність підприємства динамічно розвиватися на власній основі за рахунок систематичного формування комплексу дій, направлених на розробку, впровадження, подальшу модифікацію нововведень. Цей тип розвитку являє собою, з одного боку, механізм реалізації внутрішнього потенціалу організації, а з іншого – сукупність дій щодо впровадження нововведень), складовими цього розвитку є інноваційний потенціал організації та інноваційний процес, що в ній відбувається.	Здатність розвиватись за рахунок нововведень
В. Онікієнко, Л. Ємельяненко, І. Терон [26]	Неперервний процес якісних змін у структурі виробництва або соціальної сфери в результаті створення, застосування та розповсюдження нових знань, машин, технологій	Неперервний процес якісних змін
Л. Горбач, А. Кобук [28]	Зміни, які спрямовані на оновлення та якісне зростання ефективності процесів або продукції, що супроводжується переходом на новий рівень системної організації	Зміни для переходу на новий рівень системної організації
І. Яненкова [31]	Процес підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок упровадження інновацій	Процес підвищення конкурентоспроможності підприємства
Я. Вишняков, С. Кисельова [27]	Удосконалення системи (об'єкта) на основі інновацій. Інноваційний шлях розвитку країни можливий за умови повсюдного впровадження інновацій, інвестицій та впровадження інноваційних процесів як основи ринкового господарювання, зокрема формування структури виробництва та його технічної бази, вдосконалення систем управління	Удосконалення системи (об'єкта) на основі інновацій
Д. Крамської [32]	Сукупність певних показників, що можуть бути об'єднані в окремі групи; виділено п'ять основних складових інноваційного розвитку промислових підприємств: загальну, виробничо-технологічну, трудову, маркетингову і товарну	Сукупність певних показників
О. Прокопенко [33]	Базується на кожному новому витку досягнутого рівня науково-технічного прогресу та створеного рівня мотивації інноваційної діяльності	Результат науково-технічного прогресу та мотивації
В. Солодкий [34]	Процес спрямованої закономірної зміни стану підприємства, що залежить від інноваційного потенціалу цього підприємства та джерелом якого є інновації, що створюють якісно нові можливості для подальшої діяльності підприємства на ринку шляхом реалізації уміння знаходити нові рішення та ідеї в результаті винаходів	Процес зміни стану підприємства, що залежить від інноваційного потенціалу, джерелом якого є інновації

1	2	3
Т. Федосєєва [35]	Економічне зростання господарюючого суб'єкта на основі розробки та реалізації нових або поліпшуваних технологій. Рівень інноваційного розвитку визначається як ресурсною складовою інноваційного процесу (інноваційним потенціалом), так і ефективністю трансферу інноваційних технологій	Економічне зростання суб'єкта на основі розробки і реалізації технологій
Л. Сай [36]	Є складовою частиною інноваційного розвитку економіки і важливим аспектом удосконалення виробничих відносин, що знаходять своє відображення: в оновленні складу основних фондів та в покращенні їх використання як на стадії формування, так і на стадії науково-технічної підготовки виробництва (НТПВ); у розвитку робочою сили; у вдосконаленні відносин із зовнішнім середовищем, зокрема з органами державного управління та регулювання економіки, а також шляхом інституційних перетворень	Є складовою інноваційного розвитку економіки та важливим аспектом удосконалення виробничих відносин

Аналіз наведених визначень дозволяє зробити висновок, що ряд науковців розглядають інноваційний розвиток як пошук новизни, розробки та впровадження нових товарів/продуктів; сукупність відносин, що виникають у ході цілеспрямованого підвищення економічної ефективності, конкурентоспроможності, прибутковості/дохідності підприємства; як спосіб економічного зростання, функціонування та шлях вдосконалення підприємства; здатність підприємства динамічно розвиватися; як зміни, що переносять підприємство на новий рівень. Проте більшість науковців розглядають інноваційний розвиток як процес. При розгляді інноваційного розвитку підприємства як процесу можна виділити три підходи: 1) як процес розвитку конкретно інноваційної діяльності підприємства; 2) як процес розвитку не лише самої інноваційної діяльності, але й системи чинників, факторів, умов інноваційної діяльності та формування інноваційного потенціалу підприємства; 3) як процес розвитку не лише конкретно інноваційної діяльності, а різних сфер діяльності суб'єктів господарювання, тобто в даному випадку на інноваційний розвиток може впливати не тільки впровадження самих інновацій, але виробнича, збутова, маркетингова, трудова, комерційна діяльність підприємства, що може бути основана на інноваційній діяльності, але обов'язково впливає на загальні результати діяльності бізнес-структур.

Як визначають Л. Горбач і А. Кобук: «Основними підходами до вивчення сутності «інноваційного розвитку» є: предметно-технологічний, за яким інноваційний розвиток розглядається як кінцевий результат наукової чи науково-технічної діяльності, та функціональний, за яким інноваційний розвиток пов'язується із функціями створення, впровадження, поширення нововведень та реалізації інноваційних

проектів» [28]. До такого ж висновку дійшов і В. Найдюк, вивчаючи численні наукові джерела [29].

Необхідно зазначити, що автори практично всіх вищевказаних визначень інноваційного розвитку підприємства розглядають його на мікрорівні, крім Л. Сай, яка наводить більш глобальне визначення інноваційного розвитку підприємства: «є складовою частиною інноваційного розвитку економіки і важливим аспектом удосконалення виробничих відносин, що знаходять своє відображення: в оновленні складу основних фондів та в покращенні їх використання як на стадії формування, так і на стадії науково-технічної підготовки виробництва (НТПВ); у розвитку робочої сили; у вдосконаленні відносин із зовнішнім середовищем, зокрема з органами державного управління і регулювання економіки, а також шляхом інституційних перетворень. Для підприємства інституційний розвиток означає забезпечення виробництва конкурентоспроможності продукції та надання послуг на визначених сегментах ринку. Реалізація таких завдань вимагає забезпечення підприємства всіма видами ресурсів і досягнення найкращого їх використання» [36], таким чином прирівнюючи його до макrorівня.

На макроекономічному рівні обґрунтування напрямів інноваційного розвитку здійснюється органами державного управління. В Україні здійснення інноваційної діяльності регулюється декількома нормативними актами, зокрема законами «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про інноваційну діяльність».

У даних нормативних актах немає визначення економічного розвитку підприємства чи бізнес-структур, проте визначається інноваційний тип розвитку, який характеризується перенесенням акценту на використання принципово нових прогресивних технологій, переходом до випуску високотехнологічної продукції, прогресивними організаційними й управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності, що стосується як мікро-, так і макроекономічних процесів розвитку – створення технопарків, технополісів, проведення політики ресурсозбереження, інтелектуалізації всієї виробничої діяльності, софтизації та сервізації економіки [40–42].

Таким чином, узагальнюючи наукові підходи до визначення поняття «інноваційний розвиток підприємств» та враховуючи, що поняття «бізнес-структура» більш широке, ніж поняття «підприємство», можна зазначити, що інноваційний розвиток бізнес-структури – це процес розвитку сфер діяльності бізнес-структури на основі або з упро-

вадженням інноваційної діяльності з метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності, прибутковості бізнес-структури, виведення її на новий рівень розвитку, вихід на нові ринки збуту.

З метою поглиблення знань і визначення саме якісної природи інноваційного розвитку розглянемо наукові погляди та теорії щодо процесу інноваційного розвитку підприємства (табл. 2).

Проведений аналіз визначив основні характеристики підходів та теорій щодо базових положень процесу інноваційного розвитку на підприємстві, паралельно було визначено поняття та характеристики «інноваційного розвитку» в сучасному розумінні, на сучасному етапі розвитку економіки.

Так, *теорія циклічності розвитку промисловості* характеризує інноваційний розвиток підприємства як інноваційну діяльність, що забезпечується на підприємстві за рахунок інвестиційного фінансування. У даному випадку інноваційний розвиток бізнес-структур залежить від факторів ресурсного забезпечення, зовнішніх і внутрішніх факторів впливу.

Таблиця 2

Ретроперспективний аналіз наукових підходів та теорій щодо базових положень процесу інноваційного розвитку на підприємстві

Науковий підхід/теорія	Характеристика змісту наукового підходу/теорії	Поняття «інноваційний розвиток» на сучасному етапі розвитку економіки
1	2	3
Циклічність розвитку промисловості	Ґрунтується на теорії ринку М. І. Туган-Барановського про розширення виробництва в результаті впровадження інноваційного продукту і закономірностей циклічності зміни процесів розвитку виробництва за рахунок наявності позичкового капіталу А. Шпітгофф розширив цей підхід, де виявив причини закінчення фази піднесення у виробництві, що базується на використанні позичкового капіталу та його наявності. Новий розвиток виробництва пов'язував з інвестуванням в оновлені виробничі засоби, які відповідають новим технологічним досягненням, що дозволяють освоювати нові ринки збуту продукції	Інтенсивний інноваційний розвиток світової економіки може відбуватися завдяки впровадженням нових розробок, ідей, технологій, продуктів підприємствами, що формують різні сфери економіки. Дана хвиля інноваційного розвитку здатна функціонувати протягом багатьох років, стимулювати зростання економіки в наступні періоди, проте потребує відповідного інвестиційного фінансування таким чином, щоб сформувати позичковий капітал у структурі загального капіталу підприємства, яке впроваджує інноваційні розробки. Це дає право підприємству самостійно вирішувати питання витрат на удосконалення інноваційних процесів
Теорія циклу	Й. Шумпетер удосконалив підходи до циклічності розвитку економіки і вивів теорію циклу. Але в основу теорії покладено тільки інновації як «процес творчого руйнування», а зміни на підприємстві пов'язано не з появою нових технологій або продуктів, які з'явилися завдяки процесу інвестування в нову технологічну базу підприємства, а з новими структурними змінами поряд зі старою базою діяльності підприємства	Саме в період криз підприємства прагнуть до інновацій. Інноваційний розвиток відбувається при технологічних змінах з переорієнтацією на галузі та з інвестиційними капіталовкладеннями. Технологічні зміни розглядаються тут як головний матеріальний об'єкт – вид, що сам динамічно еволюціонує та зумовлює шлях еволюції сучасної цивілізаційної системи
Теорія коливання хвиль	М. Кондратьєв розробив теорію великих циклів господарської кон'юнктури, за якою було виділено три види коливання хвиль на рівні підприємства з огляду на загальний рівень	Інноваційний розвиток залежить від розподілу інноваційного потенціалу за видами діяльності, сферами та галузями відтворення (закономірність статистики), циклічності інноваційної діяльності

1	2	3
	економіки: короткі (приблизно через 3 роки), середні (15 років) і довгі (56–62 роки). Інноваційні процеси потрібно пов'язати з різними факторами кон'юнктури – з рівновагою «першого порядку» (попит і пропозиція); «другого порядку» – «переливанням» капіталу в нові машини, обладнання, модернізацію виробництва; «третього порядку» – створення всіх основних суспільних благ (виробничої структури, сировинної бази, джерел енергії тощо). Відхилення від першого типу рівноваги призводить до коротких хвиль, другого типу – до середніх хвиль, третього – до довгих хвиль.	(закономірність динаміки), виявлення внутрішньої структури інновації, характеру та наслідків інноваційної діяльності, обґрунтувань селективної державної інноваційної політики (закономірність соціогенетики). При побудові системи регулювання економіки необхідно враховувати фактор часу та слідкувати за розвитком кризових явищ
Теорія диверсифікації	Теорія базується на основі положень про конкуренцію (за М. Портером) галузей промисловості, що характеризується інноваційним рівнем розвитку промислових підприємств певної галузі в усіх сферах організаційно-функціональної діяльності останніх	Конкуренція вимагає дослідження потреб споживачів, а це передбачає їх задоволення через удосконалення або введення нового продукту, що, своєю чергою, вимагає впровадження нововведень у процес виробництва, а отже, спричиняє його подальший інноваційний розвиток як «взаємопов'язаний комплекс дій, спрямований на зміцнення життєдіяльності та конкурентоспроможності підприємства» [39]
Теорія нововведень (неокласична теорія)	Найбільш відомими вченими цього напрямку є: С. Кузнець, Г. Менш, М. Калецькі, В. Хартман, Б. Твісс та інші. Герхард Менш акцентує увагу на впровадженні нововведень у діяльності підприємства у взаємозв'язку зі зміною кризових процесів та етапів розвитку економіки в цілому. Інноваційні процеси на підприємстві знаходяться під значним впливом існуючого механізму державного регулювання інноваційною діяльністю підприємств-новаторів.	Інновації як «головний імпульс» розвитку, інноваційний розвиток може існувати при усуненні перешкод стосовно інновацій шляхом участі держави у здійсненні проєктів нововведень для компенсації ринку, особливо щодо базових інновацій (Г. Менш виділяв базові, поліпшувальні та уявні інновації)
Теорія інноваційної економіки (теорія інноваційного підприємництва, теорія прискорення)	Пітер Друкер виділив існування нової інноваційної економіки з початку 90-х рр. XX ст. Основні положення теорії: – наявність нових рішень в усіх продуктах, що надходять на ринок; – основною ланкою виділяється суб'єкт інноваційних зрушень – окремо взяте підприємство-новатор, яке самостійно реалізує та бере особисту відповідальність за інноваційні впровадження; – основна увага приділяється залученню науково-технологічних капіталовкладень та розвитку інтелектуальної (нематеріально активної) сфери функціонування підприємства; – розвиток сприятливого інвестиційно-податкового клімату в процесі формування державної інноваційної політики	Інноваційний розвиток підприємства характеризується такими чинниками: – передбачає інноваційні зміни в якійсь характеристиці продукції; – наявність механізму управління інноваційними процесами відповідно до вимог і можливостей окремо взятого підприємства; – підвищення ролі інтелектуального капіталу; – залежність від існуючої державної інноваційної політики
Соціально-психологічна теорія нововведень	Х. Барнет, Є. Вітте, Е. Денісон за основу поклали людські відносини під час управління інноваційною діяльністю на підприємстві. Розглядається процес взаємодії між органами управління на рівні держави, бізнес-структурами та фахівцями-новаторами, аналізується умови впровадження інновацій на підприємстві з урахуванням визначених взаємовідносин	Інноваційний розвиток підприємства здійснюється на мікрорівні та базується на соціальному аспекті взаємовідносин окремо взятого підприємства. Стимуляторами інноваційного розвитку за Є. Вітте можуть стати адміністрація («владні стимулятори») та фахівці («кваліфіковані стимулятори»). Фахівці вирішують проблеми створення інновацій, а адміністрація – їх впровадження й усунення всіляких перешкод

1	2	3
Сучасні теорії інноваційного розвитку	Акцентують увагу на прагненні людей до накопичення знань залежно від економічного зростання країни від інноваційної активності підприємницьких структур. У теоріях обґрунтовано, що інновації є основою економічного розвитку. Застосування основних положень теорії дифузії (поширення) інновацій: 1) модель «дифузії нововведень» Т. Хегер-странда; 2) схема «просторової дифузії» П. Хаггета, згідно з якою зміни в більшості випадків не настають одночасно в усіх точках, а починаються вневеликій кількості місць, від яких поширюються до інших; 3) теорія Е. Роджерса охоплює процес ухвалення рішення щодо використання інновації, індивідуальну сприйнятливості інновацій, норму та властивості сприйняття. Е. Роджерс стверджує, що процеси дифузії можуть бути представлені S-подібною функцією, яка має три фази розвитку: формування бази розвитку (повільне зростання), різке зростання, насичення (повільне зростання). При цьому швидкість дифузії інновацій визначається такими факторами, як: відносні переваги інновації, сумісність інновації, складність інновації, комунікативність інновації [38]	Перераховані теорії показують особливості просторового та часового розповсюдження інноваційних змін від інноваційного осередку до інноваційної діяльності на певному підприємстві, що характеризує його інноваційний розвиток у поєднанні з умовами, які надають можливості такого розповсюдження та окреслюють ступінь сприятливості на підприємстві до інноваційних дій
Теорія «нової економіки»	Наслідком багаторічної праці вчених багатьох країн (Р. Менселла, Ф. Махлупа, У. Мартина, Й. Масудо, А. Нормана, Ю. Яковця, В. Гейця) стала теорія «нової економіки». В її основі лежить інноваційна теорія вартості інноваційного продукту з позицій як неокласичної теорії факторів виробництва, так і трудової вартості. Фактично ця теорія розглядає інформацію головним інноваційним продуктом, тобто інновацією постіндустріальної економіки	Інноваційний розвиток підприємств та економіки в цілому відбувається при зростанні високотехнологічних галузей економіки та інвестицій в інноваційні проекти

Джерело: удосконалено на основі [10; 34; 37].

У теорії циклу визначається роль технічного нововведення як засобу, за допомогою якого підприємство може отримати більші прибутки; відмінність між товарними і технологічними новачками. У даній теорії інноваційний розвиток бізнес-структур ґрунтується на постійних «коливаннях кон'юнктури», пов'язується зі «здійсненням нових комбінацій» факторів виробництва. Зміна технології виробництва, витіснення старих продуктів на нові – інновації, що є фактором «створюючого руйнування».

При розгляді теорії коливання хвиль інноваційні процеси пов'язують з різними факторами кон'юнктури, а розвиток інновацій – з власними закономірностями (статистиці, динаміці та генетиці). Саме з цими закономірностями пов'язують відбір, втручання держави, відкриття шляху нововведенням і заміна застарілих, що вичерпали ресурс, елементів

системи, одночасно захищаючи систему від небезпечних і авантюричних інновацій.

В основі теорії диверсифікації лежить стратегія функціонування. Саме внутрішні фактори впливу на бізнес-структури є основними факторами їх інноваційного розвитку.

Ключовим аспектом теорії нововведень є можливість реалізації інноваційного розвитку бізнес-структур системою державного регулювання. У рамках даної теорії для забезпечення інноваційного розвитку бізнес-структур необхідне усунення перешкод стосовно інновацій шляхом участі держави у здійсненні проектів нововведень для компенсації ринку.

У теорії інноваційної економіки зазначається, що на інноваційний розвиток бізнес-структур можуть впливати як внутрішні, так і зовнішні фактори, обов'язковим є наявність ресурсної, у тому числі ін-

телектуальної, бази, необхідна постійна динаміка показників на мікро- та макрорівнях, підтримка та контроль з боку державної системи регулювання тощо.

Аспект духовної творчості, пріоритет на розвиток та умови праці персоналу, на людські відносини в управлінні інноваційно-інвестиційною діяльністю, що забезпечує бізнес-структурам і державі економічне зростання, виділяється в *теорії соціально-психологічних нововведень*.

Сучасна теорія інноваційного розвитку визначає, що в кожній окремій бізнес-структурі інноваційний розвиток буде відбуватися інакше, залежно від рівня підготовки бізнес-структури до інноваційної діяльності, умов функціонування, рівня його розвитку, тобто існує певний фактор узгодженості між можливостями бізнес-структур.

Теорія «нової економіки» свідчить про те, що в сучасних умовах необхідно розвивати перш за все високотехнологічні галузі економіки (програмане забезпечення, інформаційні системи, Інтернет тощо), тобто на першу план виходять бізнес-структури, що займаються новітніми технологіями, беруть участь в абсолютно нових і ризикованих інноваційно-інвестиційних проектах.

ВИСНОВКИ

У даній статті проведений аналіз теоретичного підґрунтя щодо визначення сутнісного розуміння поняття «інноваційний розвиток бізнес-структур» на основі базових теорій інноватики показав, що визначення «інноваційний розвиток підприємств» досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Вони виділяють предметно-технологічний і функціональний підходи до визначення інноваційного розвитку підприємств, розглядають його як: пошук новизни, розробки та впровадження нових товарів і послуг; сукупність відносин, що виникають у ході цілеспрямованого підвищення економічної ефективності, конкурентоспроможності, прибутковості; методи і способи задоволення потреб споживачів; реалізацію інноваційного потенціалу; спосіб економічного зростання, функціонування та шлях удосконалення підприємств; загальний розвиток як самих підприємств, так і економіки в цілому; результат науково-технологічного прогресу тощо.

Проте більшість науковців розглядають інноваційний розвиток як процес. При розгляді інноваційного розвитку підприємства як процесу можна виділити три підходи: 1) як процес розвитку конкретно інноваційної діяльності підприємства; 2) як процес розвитку не лише самої інноваційної діяльності, але й системи чинників, факторів, умов інноваційної діяльності та формування інноваційного потенціалу підприємства; 3) як процес розвитку не лише конкретно інноваційної діяльності, а різних сфер діяльності суб'єктів господарювання, тобто в даному випадку на інноваційний розвиток може впливати не тільки

впровадження самих інновацій, але й виробнича, збутова, маркетингова, трудова, комерційна діяльність підприємства, що може бути основана на інноваційній діяльності, але обов'язково впливає на загальні результати діяльності бізнес-структур.

При ретроперспективному аналізі було виділено декілька наукових підходів і теорій щодо базових положень процесу інноваційного розвитку на підприємстві: циклічності розвитку промисловості, циклу, коливання хвиль, диверсифікації, нововведень (неокласична), інноваційної економіки (інноваційного підприємства, прискорення), соціально-психологічна, інноваційного розвитку, «нової економіки». У ході аналізу даних теорій визначалося, що саме передувало інноваційному розвитку економіки, які фактори впливали та які були ключовими при формуванні інноваційного розвитку бізнес-структур у розрізі кожної окремої теорії.

Таким чином, на інноваційний розвиток бізнес-структур могли впливати: зовнішні та внутрішні фактори, у тому числі впровадження нових розробок/ідей/технологій/продуктів; стан і конкурентоспроможність підприємства, що проводить інноваційну діяльність; державні системи регулювання; вибір пріоритетних напрямків та способів впровадження інновацій; розподіл інноваційного потенціалу; капітальне інвестування в інноваційну діяльність бізнес-структур тощо. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бизнес // Российский энциклопедический словарь / глав. ред. А. М. Прохоров. М.: Большая российская энциклопедия, 2000. С. 160 (книга 1).
2. Бизнес // Экономика. Словарь по обществознанию / под ред. Ю. Ю. Петрунина, М. И. Панова. М., 2006.
3. Shepherd D. A., Wiklund J. Entrepreneurial Small Businesses. A Resource-based Perspective. Chapter 4: The small business's entrepreneurial orientation and knowledge-based resources. 2005. 272 p.
4. Бизнес / Е. Е. Румянцева // Большая российская энциклопедия : в 35 т. / гл. ред. Ю. С. Осипов. М.: Большая российская энциклопедия, 2004—2017.
5. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
6. Економіка підприємства : підручник / за ред. С. Ф. Покропивного. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.
7. Кибиткин А. И., Чечурина М. Н. Концептуальный подход к оценке инновационного развития предприятия. *Вестник МГТУ*. 2011. Т. 14. № 2. С. 427–434.
8. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Суми : Університетська книга, 2005. 324 с.
9. Мороз О. С. Формування системи показників для оцінювання інноваційного розвитку підприємства. *Економіка Криму*. 2012. № 3. С. 263–266.
10. Пілявко Т. М. Інноваційний розвиток підприємства як важливий аспект розвитку економіки. *Іннова-*

- ційна економіка. 2012. № 4. С. 185–190. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8539/Інноваційний%20розвиток%20підприємства%20як%20важливий%20асpekt%20розвитку%20економіки.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
11. Егоров П. В., Шакура О. А. Синтез механізмів управління інноваційним розвитком промисловості України : монографія. Донецьк : ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2009. 168 с.
 12. Кошлата М. М. Теоретичні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 6. Ч. 2. С. 210–212. URL: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/14395/1/Теоретичні%20засади%20управління%20інноваційним%20розвитком%20підприємств.pdf>
 13. Гумба Х. М. Теоретические основы инновационного развития предприятий строительной отрасли : монографія. М. : МГСУ, 2012. 200 с.
 14. Касс М. Е. Формирование стратегии инновационного развития предприятия на основе управления нематериальными активами : монографія. Н. Новгород : ННГАСУ, 2011. 159 с.
 15. Волобуєв Г. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 3. С. 213–217. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/113981/30-Volobuyev.pdf?sequence=1>
 16. Поляков С. Г., Степнов И. М. Модель инновационного развития предприятия. *Инновации*. 2003. № 2-3. С. 36–38.
 17. Федулова І. В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2010. № 36. С. 114–118. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/21363/1/11.pdf>
 18. Погорелов Ю. С. Оцінювання та моделювання розвитку підприємства : монографія. Луганськ : Глобус, 2010. 512 с.
 19. Підкамінний І. М., Ціпурінда В. С. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства. *Ефективна економіка*. 2011. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>
 20. Борисова І. С. Основи інноваційного розвитку підприємств. *Известия ПГПУ им. В. Г. Белинского*. 2011. № 24. С. 225–229.
 21. Заглумина Н. А. Формирование инструментария оценки уровня инновационного развития предприятия : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Н. Новгород, 2011. 26 с.
 22. Адаменко О. А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2010. № 35. С. 5–10. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21211/1/1.pdf>
 23. Стадник В. В., Йохна М. А. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 464 с.
 24. Ковальчук С. В. Маркетингові стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств : автореф. дис. ... д-р экон. наук : 08.00.04. Хмельницький, 2013. 39 с.
 25. Рогоза М. Є., Вергал К. Ю. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 136 с.
 26. Онікієнко В. В., Ємельяненко Л. М., Терон І. В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України : монографія. Київ : РВПС НАН України, 2006. 480 с.
 27. Вишняков Я. Д., Киселева С. П. Эколого-ориентированное инновационное развитие национальной экономики : монографія. М. : ЦНИТИ «Техномаш», 2009.
 28. Горбач Л. М., Кобук А. Л. Інноваційний розвиток у сучасному світі: основні підходи до вивчення // *Економіка і менеджмент 2017: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку* : зб. наук. пр. Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 23–24 березня 2017 р.) : в 11 т. Дніпро, 2017. Т. 10. С. 20–22. URL: http://confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/EIM_2017_tom10.pdf
 29. Найдюк В. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 3. С. 251–263. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/32474/1/Naidiuk_innovative%20development.pdf
 30. Кузьминчук Н. В. Інноваційний розвиток як складова формування конкурентоспроможності промислового підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 2. С. 11–16. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/20208/1/2014_Kuzmynchuk_Innovatsiyni_rozvytok.pdf
 31. Яненкова І. Г. Організаційно-управлінські ресурси інноваційного розвитку економіки: методологія та практика : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. 380 с.
 32. Крамської Д. Ю. Формування стратегій інноваційного розвитку підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. 2011. Вип. 8 : *Технічний прогрес та ефективність виробництва*. С. 161–172. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/12560/1/vestnik_HPI_2011_8_Kramskoi_Formuvannia.pdf
 33. Прокопенко О. В. Мотиваційний механізм інноваційного розвитку: складові та стан його ринкової структури. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С. 167–175. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_1_167_175.pdf
 34. Солодкий В. О. Інноваційний розвиток підприємства : конспект лекцій. Рівне : НУВГП, 2016. 52 с.
 35. Федосеева Т. А. Мониторинг инновационного развития экономических систем : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Н. Новгород : ГОУ ВПО «НГТУ», 2007. 24 с.
 36. Сай Л. П. Інноваційний розвиток підприємства на стадії науково-технічної підготовки виробництва : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.06.01. Львів, 2006. 22 с.
 37. Захарченко В. І., Ковтуненко К. В., Лаптева В. В. Інноваційно-інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Одеса : Гельветика, 2019. 148 с.
 38. Маслак О. І. Економічні теорії диверсифікації інноваційного розвитку промисловості. *Європей-*

- ський вектор економічного розвитку. 2009. № 2. С. 107–118. URL: <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2009/2/12.pdf>
39. Хобта В. М., Лаврик У. В., Попова О. Ю., Шилова О. Ю. Механізм забезпечення розвитку підприємств: еколого-економічний аспект : монографія. Донецьк, 2009. 135 с.
 40. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. Київ : ІЕП НАН України, 1999. 254 с.
 41. Мала гірнича енциклопедія : у 3 т. / за ред. В. С. Білецького. Д. : Східний видавничий дім, 2004–2013.
 42. Білецький В. С. Стратегія інноваційного розвитку економіки України // Стратегія інноваційного розвитку економіки та соціальної сфери України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. вчених, студентів і практиків (м. Ласпі, АРК, 9–10 жовтня 2008 р.). Донецьк : Комп'ютер, 2008. С. 11–20.
- REFERENCES**
- Adamenko, O. A. "Kontseptualni zasady innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv" [Conceptual Bases of Innovative Development of Enterprises]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu kharchovykh tekhnolohii*. 2010. <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21211/1/1.pdf>
- Andriichuk, V. H. *Ekonomika ahrarykh pidpriemstv* [Economics of Agricultural Enterprises]. Kyiv: KNEU, 2002.
- "Biznes" [Business]. In *Bolshaya rossiyskaya entsiklopediya*. Moscow: Bolshaya rossiyskaya entsiklopediya, 2004-2017.
- "Biznes" [Business]. In *Ekonomika. Slovar po obshchestvovnaniiyu*. Moscow, 2006.
- "Biznes" [Business]. In *Rossiyskiy entsiklopedicheskiy slovar*, 160-. Moscow: Bolshaya rossiyskaya entsiklopediya, 2000.
- Biletskyi, V. S. "Stratehiia innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy" [Strategy of Innovative Development of the Economy of Ukraine]. *Stratehiia innovatsiinoho rozvytku ekonomiky ta sotsialnoi sfery Ukrainy*. Donetsk: Komputer, 2008. 11-20.
- Borisova, I. S. "Osnovy innovatsionnogo rozvitiya predpriyatiy" [Fundamentals of Innovative Development of Enterprises]. *Izvestiya PGPU im. V. G. Belinskogo*, no. 24 (2011): 225-229.
- Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kyiv: KNEU, 2001.
- Fedoseyeva, T. A. "Monitoring innovatsionnogo rozvitiya ekonomicheskikh sistem" [Monitoring the Innovative Development of Economic Systems]: *avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk : 08.00.05*, 2007.
- Fedulova, I. V. "Synerhetychna evoliutsiina model innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva" [Synergetic Evolutionary Model of Innovative Development of the Enterprise]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu kharchovykh tekhnolohii*. 2010. <http://dSPACE.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/21363/1/11.pdf>
- Gumba, Kh. M. *Teoreticheskiye osnovy innovatsionnogo rozvitiya predpriyatiy stroitel'noy otrasli* [Theoretical Foundations of the Innovative Development of Enterprises in the Construction Industry]. Moscow: MGSU, 2012.
- Horbach, L. M., and Kobuk, A. L. "Innovatsiinyi rozvytok u suchasnomu sviti: osnovni pidkhody do vyvchen- nia" [Innovative Development in the Modern World: Basic Approaches to Study]. *Ekonomika i menedzhment 2017: perspektyvy intehratsii ta innovatsiinoho rozvytku*. http://confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/EIM_2017_tom10.pdf
- Illiashenko, S. M. *Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom* [Management of Innovative Development]. Sumy: Universytetska knyha, 2005.
- Kass, M. Ye. *Formirovaniye strategii innovatsionnogo rozvitiya predpriyatiya na osnove upravleniya nematerialnyimi aktivami* [Formation of a Strategy for Innovative Development of an Enterprise Based on Intangible Asset Management]. N. Novgorod: NNGASU, 2011.
- Khobta, V. M. et al. *Mekhanizm zabezpechennia rozvytku pidpriemstv: ekoloho-ekonomichnyi aspekt* [The Mechanism of Ensuring the Development of Enterprises: Environmental and Economic Aspect]. Donetsk, 2009.
- Kibitkin, A. I., and Chechurina, M. N. "Kontseptualnyy podkhod k otsenke innovatsionnogo rozvitiya predpriyatiya" [A Conceptual Approach to Assessing the Innovative Development of an Enterprise]. *Vestnik MGTU*, vol. 14, no. 2 (2011): 427-434.
- Koshlata, M. M. "Teoretychni zasady upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpriemstv" [Theoretical Principles of Management Innovative Development of Enterprises]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*. 2014. <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/14395/1/Teoretichni%20zasady%20upravlinnia%20innovatsiynym%20rozvytkom%20pidpriemstv.pdf>
- Kovalchuk, S. V. "Marketynhovi stratehii innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv" [Marketing Strategies of Innovative Development of Industrial Enterprises]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.04*, 2013.
- Kramskoi, D. Yu. "Formuvannia stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva" [Formation of Strategies of Innovative Development of the Enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI»*. 2011. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/12560/1/vestnik_HPI_2011_8_Kramskoi_Formuvannia.pdf
- Kuzmynchuk, N. V. "Innovatsiinyi rozvytok yak skladova formuvannia konkurentospromozhnosti promysloвого pidpriemstva: teoretychnyi aspekt" [Innovative Development as a Constituent of Forming the Competitiveness of Industrial Enterprises: Theoretical Aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*. 2014. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/20208/1/2014_Kuzmynchuk_Innovatsiinyi_rozvytok.pdf
- Lapko, O. *Innovatsiina diialnist v systemi derzhavnoho rehuliuвання* [Innovative Activity in the System of State Regulation]. Kyiv: IEP NAN Ukrainy, 1999.
- Mala hirnycha entsyklopediia* [Small Mining Encyclopedia]. Donetsk: Skhidnyi vydavnychiy dim, 2004-2013.
- Maslak, O. I. "Ekonomichni teorii dyversyfikatsii innovatsiinoho rozvytku promyslovosti" [Economic Theories of Diversification of Innovative Industrial Development]. *Yevropeyskiy vektor ekonomichnoho rozvytku*. 2009. <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2009/2/12.pdf>
- Moroz, O. S. "Formuvannia systemy pokaznykiv dlia otsiniuvannia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva" [For-

- mation of a System of Indicators for Assessing the Innovative Development of the Enterprise]. *Ekonomika Krymu*, no. 3 (2012): 263-266.
- Naidiuk, V. S. "Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv" [The Nature and Pre-conditions of Enterprises' Innovative Development]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*. 2013. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/32474/1/Naidiuk_innovative%20development.pdf
- Onikiienko, V. V., Yemelianenko, L. M., and Teron, I. V. *Innovatsiina paradyhma sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* [Innovative Paradigm of Socio-economic Development of Ukraine]. Kyiv: RVPS NAN Ukrainy, 2006.
- Pidkaminnyi, I. M., and Tsipurynda, V. S. "Systemni faktory vplyvu na innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva" [Systemic Factors Influencing the Innovative Development of the Enterprise]. *Efektivna ekonomika*. 2011. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>
- Piliavoz, T. M. "Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva yak vazhlyvyi aspekt rozvytku ekonomiky" [Innovative Development of the Enterprise as an Important Aspect of Economic Development]. *Innovatsiina ekonomika*. 2012. <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8539/Інноваційний%20розвиток%20підприємства%20як%20важливий%20аспект%20розвитку%20економіки.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pohorelov, Yu. S. *Otsiniuvannia ta modeliuvannia rozvytku pidpriemstva* [Evaluation and Modeling of Enterprise Development.]. Luhansk: Hlobus, 2010.
- Polyakov, S. G., and Stepnov, I. M. "Model innovatsionnogo rozvitiya predpriatiya" [Model of Innovative Development of the Enterprise]. *Innovatsii*, no. 2-3 (2003): 36-38.
- Prokopenko, O. V. "Motyvatsiinyi mekhanizm innovatsiinoho rozvytku: skladovi ta stan yoho rynkovoї struktury" [The Motivational Mechanism of Innovative Development: Components and the Condition of its Market Structure]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*. 2011. https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_1_167_175.pdf
- Rohoza, M. Ye., and Verhal, K. Yu. *Stratehichni innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: modeli ta mekhanizmy* [Strategic Innovative Development of Enterprises: Models and Mechanisms]. Poltava: RVV PUET, 2011.
- Sai, L. P. "Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva na stadii naukovo-tekhnichnoi pidhotovky vyrobnytstva" [Innovative Development of the Enterprise at the Stage of Scientific and Technical Preparation of Production]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.06.01*, 2006.
- Shepherd, D. A., and Wiklund, J. *Entrepreneurial Small Businesses. A Resource-based Perspective*. Chapter 4: The small business's entrepreneurial orientation and knowledge-based resources, 2005.
- Solodkyi, V. O. *Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva* [Innovative Development of the Enterprise]. Rivne: NUVHP, 2016.
- Stadnyk, V. V., and Yokhna, M. A. *Innovatsiinyi menedzhment* [Innovation Management]. Kyiv: Akademvydav, 2006.
- Vishnyakov, Ya. D., and Kiseleva, S. P. *Ekologo-orientirovanye innovatsionnoye razvitiye natsionalnoy ekonomiki* [Environmental-oriented Innovative Development of the National Economy]. Moscow: TsNITI «Tehnosh», 2009.
- Volobuev, H. S. "Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv" [Essence and Pre-conditions of Innovative Development of Enterprises]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*. 2016. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/113981/30-Volobuyev.pdf?sequence=1>
- Yanenkova, I. H. *Orhanizatsiino-upravliniski resursy innovatsiinoho rozvytku ekonomiky: metodolohiia ta praktyka* [Organizational and Managerial Resources of Innovative Economic Development: Methodology and Practice]. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU imeni Petra Mohyly, 2012.
- Yegorov, P. V., and Shakura, O. A. *Sintez mekhanizmov upravleniya innovatsionnym rozvitiyem promyshlennosti Ukrainy* [Synthesis of Management Mechanisms for the Innovative Development of Industry in Ukraine]. Donetsk: OOO «Yugo-Vostok, LTD», 2009.
- Zaglumina, N. A. "Formirovaniye instrumentariya otsenki urovnya innovatsionnogo rozvitiya predpriatiya" [Formation of Tools for Assessing the Level of Innovative Development of an Enterprise]: *avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk : 08.00.05*, 2011.
- Zakharchenko, V. I., Kovtunenکو, K. V., and Laptieva, V. V. *Innovatsiino-investytsiinyi menedzhment* [Innovation and Investment Management]. Odesa: Helvetyka, 2019.